

Nicolas Maslowski, Ph.D.
Univerzita Karlova v Praze,
Fakulta Humanitních Studií
Pracoviště Historická Sociologie

Oponentský posudek diplomové práce Martiny Pižlové „JUDr. PhDr. Karel Vaš. K otázce procesu s gen. Heliidorem Píkou“.

Martina Pižlová napsala práci empirického typu v oboru historické sociologie, jejíž text je dlouhý 60 stran, bibliografie 2 a půl stránky, první příloha zabírá skoro 89 stránek přepsaného rozhovoru s Karlem Vašem, a příloha 2 nahrávky těchto rozhovorů.

Autorka si klade za cíl představit v této práci pohled JUDr. PhDr. Karla Vaše na otázku procesu s gen. Heliidorem Píkou. Šlo jí o využití výjimečného zdroje, rozhovoru s Vašem, tak, aby se tato velice důležitá symbolická epizoda povalečných českých dějin dostala do nového světla.

Kromě krátkého úvodu a krátkého závěru je tato práce rozložena do dvou částí. První část, nazvaná teoretická, rozebírá povalečný kontext, život Heliidora Píky a počínání Karla Vaše v 50. letech 20. století. Pro prezentaci povalečné situace a situace v roce 1948 se autorka omezila na prostudování jen dvou aspektů, obranného zpravodajství a činnosti státního soudu a státní prokuratury. Tento výběr je překvapující a není dostatečně zdůvodněn. Není proces Píky výsledkem širších historicko-sociologicko-politických souvislostí než pouze těchto dvou státních orgánů? Nedalo by se definovat situaci i jinými elementy?

Druhá část, nazvaná empirická, je rozdělena na tři kapitoly. První se věnuje metodologii, druhá životu Karla Vaše. Teprve třetí kapitola druhé části se věnuje tématu práce, tj. procesu generála Píky.

K této práci mám mnoho námitek a vidím v ní závažné problémy.

První závažnou námitku mám k tomu, že autorka zcela opomněla historicko-sociologické aspekty zvoleného tématu. Nejzásadnější problém je s konceptualizací. I když jedna ze dvou částí se jmenuje „teoretická“, nenašel jsem žádný základní ani méně základní koncept historické sociologie, který by byl použit v jakékoli části této práce, ať již v rozvinuté podobě anebo jeho kritika. V bibliografii je několik titulů s teoretickým zaměřením, ale v práci samotné nebyly nijak využity.

Martina Pižlová mohla na základě výzkumu orální historie například diskutovat teorie totalitarismu, teorie transformace, definování stalinismu, otázku svobody jednání, analyzovat, jak se strukturovaly různé argumentace, vidět vlastní život autorů jako zdroj v argumentaci anebo v jednání, najít jakoukoli historicko-sociologickou souvislost na úrovni komunistického režimu, období, na národní úrovni, sociální anebo také osobní.

Jiná podoba stejné kritiky je fakt, že kontext jednání (definovaný de facto v části 2.1.: Situace v povalečném Československu a v roce 1948) nemůže být definován jen obranným zpravodajstvím a činností státního soudu a státní prokuratury bez širšího zdůvodnění a vysvětlení. Otázka stalinismu by neměla podle mého názoru být pro toto období vynechána a politický systém moci by se měl popsat jako součást situace.

Druhý problém vidím v tom, že skutečnost, že autorka práce prováděla rozhovor právě s Vašem, ovlivnila to, že dělá z Vaše a Píky dva hlavní protagonisty příběhu. Jejich životy (anebo části životů) jsou prezentované jako součást teorie (sic!). Souvislosti mezi jejich životy a vyjádřením Vaše na téma procesu nejsou popsány jasně. Rozumím tomu, že je to dané omezením, které dal autorce samotný Vaš. Autorka se ale musí rozhodnout, jestli bude používat život Vaše jako

vysvětlující faktor anebo zda je tam zbytečný. Není také nijak zdůvodněno, proč v práci nenajdeme část o životě Svobody, Reiciny, atd. Život Vaše popsany v empirické části (Je napsán na základě rozhovoru? Nenašel jsem zdroje ani jejich kritiku v této části) je velice zajímavý. Pokud byl dán ho do souvislosti s jeho počínáním v období, ve kterém se vyskytovaly specifická omezení a příležitosti, tak by to stačilo pro napsání obzvláště zajímavé práce. Není ale konceptualizován vliv života na jeho počínání anebo ospravedlnění/vnímání dějin.

Dále vidím jako důležitý, i když ne osudný, problém v metodologii. Autorka nechala Vaše přečíst a analyzovat to, co už řekl, aby to opravil anebo doplnil. Zde je podle mého názoru nebezpečí, že dotázaný tak dostává větší příležitost, aby si vědomě strukturoval a konstruoval vlastní legendu. Další menší metodologický problém je proklamovaná snaha analyzovat vnímání veřejnosti (str. 42) anebo změny jejího pohledu (str. 43) na základě dokumentů propagandy. Autorka v těchto částech není ale naivní, jen neopatrná s volbou slov.

Velký přínos této práce je terénní výzkum (rozhovory) s K. Vašem. Rozhovory jsou opravdu velice zajímavé, velmi dobře provedené a obohacující. Autorka jim musela věnovat obzvláště hodně času, diplomacie, obětavosti a empatie. Kvalita rozhovorů nezastupuje ale jejich konceptuální analýzu.

Autorka ukázala také schopnost práce v archivech a schopnost ponořit se do historické problematiky s pochopením pro komplexnost povalečného období. Tyto všechny elementy hovoří pro to, aby autorka do budoucna více pracovala s tímto zdrojem a prohloubila jeho analýzu.

Kvůli vážným nedostatkům, ale i kvůli bohatství i potenciálu rozhovorů pro historickou sociologii, celkově hodnotím tuto práci známkou dobře.

V Praze dne

Nicolas Maslowski